

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

ВЕРЕТІН ЛЮДМИЛА СТАНІСЛАВІВНА

УДК 65:316.4.063.34 (043.2)

**УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

РІВНЕ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному університеті водного господарства та природокористування Міністерства освіти і науки України (м. Рівне).

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Сазонець Ігор Леонідович,
Національний університет водного господарства
та природокористування (м. Рівне),
завідувач кафедри державного управління,
документознавства та інформаційної діяльності

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Березін Олександр Вікторович,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
завідувач кафедри економіки підприємства

кандидат економічних наук, доцент
Слава Світлана Степанівна,
Ужгородський національний університет,
професор кафедри економіки підприємства

Захист відбудеться «23» грудня 2015 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 47.104.07 Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, ауд. 103 (конференц-зала).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Приходька, 75.

Автореферат розіслано «21» листопада 2015 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

О.В. Павелко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах трансформації економіки та євроінтеграційних процесів в Україні все більшої актуальності набуває питання підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності вітчизняних підприємств споживчої кооперації, що тісно пов'язане з їх продуктивністю. Реалії сьогодення постійно висувають нові виклики, на які підприємства повинні адекватно та оперативно реагувати. Практика свідчить про те, що вирішення обумовлених завдань уможлиблюється лише через впровадження сучасної моделі управління продуктивністю підприємств, яка базується передусім на модернізації управління матеріальними, енергетичними та іншими ресурсами, управлінні інноваціями та сучасними технологіями, інформаційному забезпеченні. Осучаснена, науково обґрунтована концепція управління продуктивністю дає змогу підприємствам забезпечувати високі рівні ефективності їх господарської діяльності в умовах ринку, швидше адаптуватися до змін у мінливому зовнішньому середовищі. У цьому контексті пояснюється актуальність результатів наукового дослідження щодо управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації.

Продуктивність пов'язана з багатьма макроекономічними факторами, які досліджували зарубіжні вчені, зокрема такі фундатори сучасної економічної ринкової системи, як: І. Ансофф, Т. Давенпорт, Т. Коупленд, Р. Мерто, М. Міллер, Ф. Модільяні, Д. Хедлі та ін.

Проблема продуктивності залишається ключовою в дослідженнях ефективного механізму функціонування економіки підприємств, яким присвячено наукові роботи та публікації вітчизняних науковців, а саме: Л.І. Безтелесної, І.Г. Брітченко, Т.В. Гринько, О. І. Даций, М.В. Мальчик, Н.А. Мамонтової, І.І. Павленко, І.Л. Сазонця, С.Е. Сардака, Г.А. Семенова, І.Г. Ханіна, О.М. Ястремської та ін. Проблеми галузі споживчої кооперації України, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємств досліджено у працях В.В. Апопії, О.В. Березіна, Л.М. Березіної, Н.В. Бутенко, Ю.В. Карпенко, О.А. Паршиної, М.Є. Рогози, І.А. Сененко, С.С. Слави та ін.

В умовах реструктуризації системи виробництва, які характеризуються фінансово-економічними кризами, обмеженими ресурсами і можливостями, перед підприємствами дедалі складнішими постають завдання з оновлення основних засобів чи проведення реорганізації виробництва. Це означає, що у короткостроковому періоді виробничі потужності підприємства – фіксовані (незмінні). Водночас, обсяги виробництва, а відповідно і продуктивність підприємства в короткостроковому періоді можуть бути змінені шляхом збільшення чи зменшення кількості живої праці, сировини та інших ресурсів.

Таким чином, резерви зростання продуктивності базуються на більш ефективному використанні ресурсів та зниженні витрат на їх забезпечення. Кризове середовище господарювання активізує насамперед не екстенсивні, а інтенсивні чинники зростання або підтримки продуктивності підприємств. Це стосується і підприємств споживчої кооперації, фінансове становище яких тісно пов'язане з матеріальним становищем громадян – покупців товарів і споживачів послуг. Вищезазначене обумовлює підвищений інтерес практиків, науковців і дослідників до

проблеми управління продуктивністю.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з науковими дослідженнями Національного університету водного господарства та природокористування, зокрема кафедри трудових ресурсів і підприємництва за темою «Механізм розвитку соціально-економічної системи в контексті євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0112U002525, 2012-2016 рр.), у межах якої автором запропоновано механізм діяльності підприємств споживчої кооперації, та кафедри міжнародної економіки за темою «Забезпечення сталого розвитку світової постіндустріальної економіки» (номер державної реєстрації 0114U001156, 2012-2016 рр.), науковий здобуток автора в якій полягає у розробленні науково-методичних підходів до формування економічної складової сучасної концепції функціонування підприємств.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних підходів до управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації та визначення напрямів його удосконалення.

Для досягнення мети поставлено та вирішено такі *завдання*:

- дослідити теоретико-методичні засади продуктивності підприємства, проаналізувати поняття «продуктивність», «ефективність», «результативність»;
- розкрити сутність і підходи до управління продуктивністю підприємств;
- узагальнити показники та методичні підходи до вимірювання продуктивності підприємств;
- здійснити аналіз факторів, які впливають на продуктивність підприємств;
- проаналізувати передумови, структуру та динаміку продуктивності системи центральної спілки споживчих товариств України (Укркоопспілки), теоретично обґрунтувати зміни в ній;
- провести оцінювання продуктивності підприємств споживчої кооперації;
- ідентифікувати пріоритетні напрями удосконалення системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації;
- розробити модель інформаційного забезпечення системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації Рівненської області.

Об'єктом дослідження є процес управління продуктивністю підприємств.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні аспекти формування сучасних підходів до управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження є класичні положення сучасної економічної теорії, економіки підприємства, теорії сталого розвитку, теорії державного управління.

У контексті визначеної мети та поставлених завдань дисертаційної роботи було використано такі методи дослідження, як: монографічний – з метою опрацювання літературних джерел і статистичних документів; абстрактно-логічний – з метою узагальнення науково-методичних підходів до управління продуктивністю підприємства та формулювання висновків і практичних рекомендацій, аналіз, синтез, індукція, дедукція – для дослідження теоретичних аспектів продуктивності і систематизації факторів впливу на продуктивність підприємств споживчої кооперації; економіко-статистичний аналіз – з метою

дослідження продуктивності використання ресурсів споживчої кооперації України; графічний – для наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять закони України, офіційні дані Державної служби статистики України, міністерств, фінансова та статистична звітність підприємств споживчої кооперації Рівненської області. У вигляді джерел інформації використано теоретичні, методичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених, результати монографічних досліджень, наукові публікації та економічні розробки співробітників Національного університету водного господарства та природокористування, а також матеріали науково-практичних конференцій, в яких взято участь дисертанткою. Для опрацювання та обробки статистичних даних застосовано програмний пакет «MS Excel».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертаційній роботі поглиблено теоретико-методичні підходи до управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації та визначено пріоритетні напрями його удосконалення. Найвагоміші результати, які характеризують наукову новизну та особистий внесок автора, полягають у наступному:

удосконалено:

- теоретико-методичні та організаційні основи інформаційного забезпечення системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації шляхом розроблення концептуальної моделі, яку, на відміну від існуючих, побудовано на сукупності різних джерел інформації, взаємозв'язків між ними, управлінських рішеннях і оцінюванні показників господарської діяльності цих підприємств, алгоритмі послідовних правил і дій, виконання яких сприятиме ефективному управлінню продуктивністю підприємств;

термінологічний апарат теорії продуктивності через уточнення сутності поняття «продуктивність підприємства», яке, на відміну від існуючих, визначено як досягнення оптимального балансу між внутрішніми чинниками розвитку підприємства, що забезпечує отримання прибутку, економічних вигод за умови здійснення мінімальних витрат і ефективного використання наявних у підприємства ресурсів; процес, на який впливають ендогенні та екзогенні фактори;

- теоретико-методичний підхід до конструювання системи показників управління продуктивністю підприємства, який, на відміну від існуючих, базується на визначенні загально-методичних принципів вимірювання продуктивності, розробленні та застосуванні відповідних показників, що дає змогу дослідити причинно-наслідкові зв'язки та охопити всі рівні управління;

- структурування пріоритетів формування системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації, які, на відміну від існуючих, згруповано в економічний та організаційний напрями, що сприяє адаптації системи до її практичного застосування;

- теоретичні підходи до управління продуктивністю підприємства, які, на відміну від існуючих, згруповано в системний, процесний, функціональний, що створює умови для подальшого комплексного аналізу цього процесу;

набули подальшого розвитку:

- класифікація факторів, які впливають на продуктивність підприємств, що, на відміну від існуючих, передбачає їх групування в екзогенні (політичний,

глобалізація, економічний, соціально-демографічний, науково-технологічний, екологічно-енергетичний, правовий та ін.) та ендогенні (забезпечення енергетичними, інформаційними, кадровими, іншими видами ресурсів, управління та ін.), що дає змогу більш поглиблено теоретично їх обґрунтувати;

- концептуальний підхід до вдосконалення системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації, який, на відміну від існуючих підходів, розроблено на базі результатів здійсненого «SWOT-аналізу», що є основою для розроблення і вжиття заходів щодо мінімізації або усунення наявних загроз і ризиків, які виникають внаслідок впливу зовнішніх факторів, реалізації наявних переваг і можливостей підприємства;

- науково-методичний інструментарій вимірювання ефективності використання ресурсів підприємств на основі розробленої шкали їх достатньої продуктивності (верхня межа встановлює максимальну продуктивність, нижня – точку беззбитковості, вище від якої розташована зона прибутків, нижче – зона збитків), що дає змогу охарактеризувати запас фінансової міцності підприємства та раціонально використовувати наявні ресурси.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені автором в дисертаційній роботі теоретичні положення та висновки, які доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, можуть бути науковим підґрунтям для підвищення ефективності управління продуктивністю підприємств, подальшого розроблення навчальної, теоретичної бази та практики управління продуктивністю підприємства.

Результати дослідження розглянуто та прийнято до впровадження у Департаменті економічного розвитку і торгівлі Рівненської обласної державної адміністрації – при розробці Програми економічного та соціального розвитку Рівненської області на 2015 рік (довідка № 01/1-280 від 25 березня 2015 р.); у Спільні споживчих товариств Рівненської області – при оцінюванні тенденцій розвитку продуктивності підприємств та організацій на основі побудови функції прогностичної моделі (довідка № 08/05 від 04 травня 2015 р.); в Острозькому споживчому товаристві Рівненської області – при здійсненні оцінки продуктивності підприємства через використання запропонованої автором системи показників (довідка № 28 від 23 грудня 2014 р.).

Основні результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Інституту післядипломної освіти Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне) при викладанні дисциплін «Менеджмент», «Економіка підприємства», «Виробничий менеджмент», «Управління трудовими ресурсами» (довідка № 2381/1 від 13 травня 2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації і винесені на захист, отримано автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті положення, які є результатом власних досліджень і розробок автора. Особистий внесок здобувача в опубліковані колективні праці конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації доповідалися та одержали схвальну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях: «Науковий потенціал світу 2004» (м. Дніпропетровськ, 2004 р.);

«Реформування фінансово-кредитної системи і стимулювання економічного зростання» (м. Луцьк, 2004 р.); «Політика корпоративної соціальної відповідальності в контексті сталого соціально-економічного розвитку» (м. Донецьк, 2013 р.); «Наука і бізнес» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.); на всеукраїнських та інших міжвузівських науково-практичних конференціях: «Фінансово-економічні проблеми розвитку України в умовах ринку» (м. Рівне, 2007 р.); «Проблеми розвитку соціально-економічних систем: підприємництво, глобалізація, економічне зростання» (м. Київ-Дубно, 2010 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 13 наукових працях загальним обсягом 3,8 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,74 друк. арк., у тому числі: 7 статей – у наукових фахових виданнях (2,88 друк. арк., з них 2,82 друк. арк. належать особисто автору); 1 стаття – у закордонному науковому періодичному виданні (0,3 друк. арк.); 6 тез доповідей – у матеріалах науково-практичних конференцій (0,92 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 187 сторінок друкованого тексту (165 сторінок – основного), що містить 11 таблиць, 26 рисунків, список використаних джерел, який налічує 162 найменування на 16 сторінках, та 4 додатків на 5 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, наведено відомості про апробацію, публікації результатів дослідження, висвітлено структуру та обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі – **«Теоретико-методичні засади управління продуктивністю підприємств»** – досліджено теоретико-методичні засади продуктивності підприємств; проаналізовано поняття «продуктивність», «ефективність» і «результативність»; розкрито сутність і підходи до управління продуктивністю підприємств; узагальнено показники та методичні підходи до її вимірювання продуктивності підприємств.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що в сучасних реаліях, які характеризується системною кризою у всіх секторах національної економіки, зменшенням виробничих потужностей підприємств, підвищенням цін на енергоносії та іншими суспільними явищами, що негативно впливають на функціонування і розвиток вітчизняних підприємств, актуальними є питання щодо забезпечення високого рівня їх продуктивності за рахунок осучаснення управління.

Виявлено, що, незважаючи на те, що проблемам продуктивності підприємств споживчої кооперації України присвячено наукові роботи, публікації багатьох вітчизняних учених, в економічній науці дотепер немає цілісного наукового дослідження, в якому комплексно проаналізовано та систематизовано теоретичні й практичні аспекти управління продуктивністю таких підприємств.

Встановлено, що перші спроби дослідити продуктивність було зроблено у XIX ст. французькими економістами Ж.-Б. Сейєм і Ф. Бастіа, а відрізнити продуктивність підприємства від продуктивності праці – П. Друкером, Г. Р. Кремцевим, Г. Л. Соколовим та ін.

Західні економісти-класики Дж.-Б. Кларк, А. Маршалл і Ф. Вікстед вперше спробували визначити продуктивність капіталу та розробили концепцію граничної продуктивності капіталу, згідно з якою частка кожного фактора у створенні вартості визначається його граничною продуктивністю (приростом продукції), що передбачає збільшення одного з виробничих факторів на одиницю за незмінної величини решти факторів та однакових технічних умов виробництва.

У контексті вивчення теоретичних засад управління продуктивністю підприємств проаналізовано існуючі в науковій економічній літературі теорії та концепції продуктивності, які за характерними ознаками виокремлено в дві групи: марксистська політична економія; концепції факторів виробництва та продуктивності капіталу. Встановлено, що точки зору економістів щодо продуктивності та підходів до управління нею відрізняються залежно від напрямів та шкіл економічних теорій. Разом з тим, економісти – однозначні в поглядах, що сутність продуктивності проявляється у таких її аспектах, як: взаємодія між виробництвом вартості, різними факторами виробництва та розподілом результатів серед учасників виробництва.

У дисертації аргументовано потребу в уточненні сутності понять, пов'язаних із сучасним управлінням продуктивністю підприємств. На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної енциклопедичної літератури, наукових публікацій виявлено неоднозначність у тлумаченні сутності понять «продуктивність», «результативність» та «ефективність». Ефективність окремими науковцями ототожнюється з продуктивністю, яка, в свою чергу, вживається у значенні поняття «результативність», а розуміння відмінностей між ними є нечітким. Така термінологічна нез'ясованість зумовлює існування неузгодженостей в трактуванні цих понять та помилковість у їх використанні при проведенні наукових досліджень. У цьому контексті запропоновано авторські визначення цих понять, з'ясовано відмінності між ними та обґрунтовано особливості. Базуючись на результатах термінологічного аналізу, автором запропоновано визначення продуктивності підприємства як досягнення оптимального балансу між внутрішніми чинниками розвитку підприємства, що забезпечує отримання прибутків, економічних вигод за умови здійснення мінімальних витрат і ефективного використання наявних у підприємства ресурсів; процес, на який впливають ендogenous та екзогенні фактори.

Розкрито сутність управління продуктивністю підприємства як виконання суб'єктами управління відповідних функцій (планування, організації виконання, здійснення моніторингу, контролю, коректування тощо), постійного цілеспрямованого управлінського впливу на співвідношення результатів і витрат з метою забезпечення рівного або вищого за конкурентів рівня продуктивності з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, умов ринкової економіки та ефективних управлінських рішень. Визначено та теоретично обґрунтовано підходи до управління продуктивністю підприємства, зокрема такі, як: системний – як спосіб комплексного вирішення питань, пов'язаних з управлінням продуктивністю з

урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів; процесний – як сукупність послідовних і безперервних управлінських дій; функціональний – як поетапне виконання розроблених суб'єктами управління підприємством функцій. Результати аналізу японського досвіду вказують на те, що управління продуктивністю підприємств базується на безперервному удосконаленні процесів виробництва та методів управління.

Автором розроблено модель системи управління продуктивністю підприємств, структуру та зв'язки базових складових якої зображено на рис. 1.

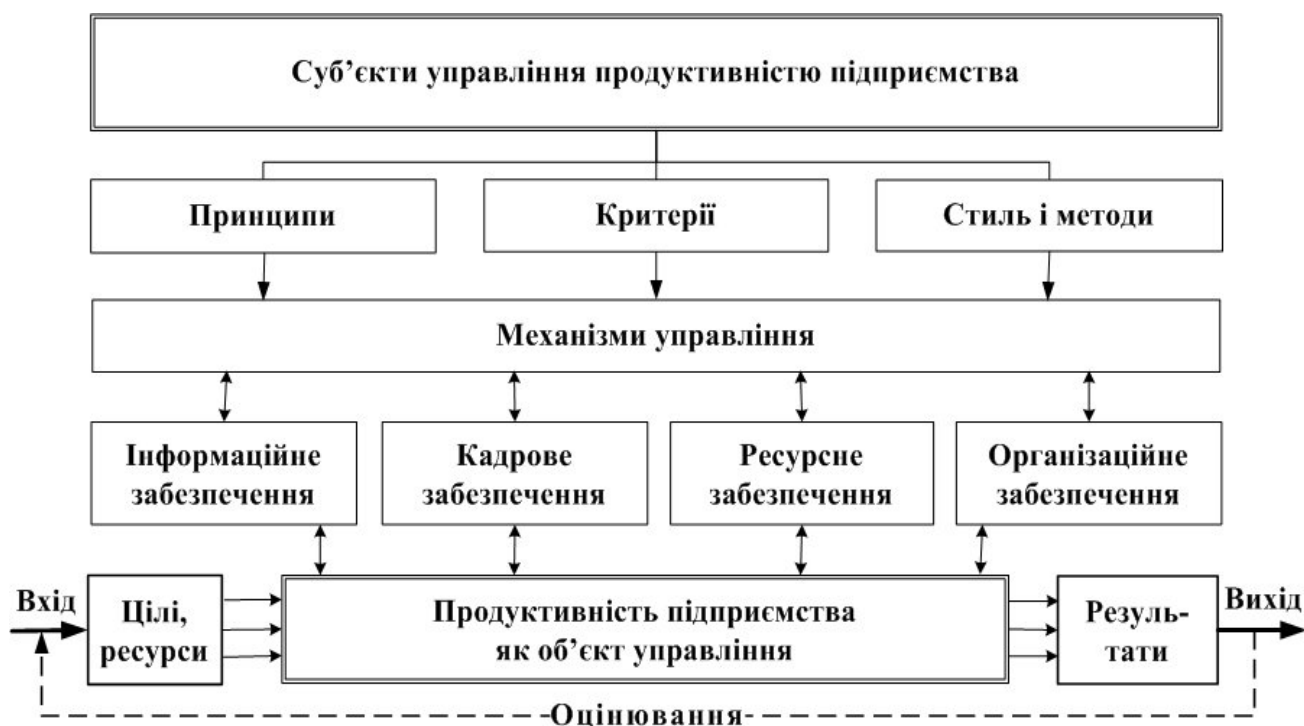

Рис. 1. Система управління продуктивністю підприємства

Стрижневими компонентами системи є: «вхід» (визначені цілі, завдання, наявні в підприємства ресурси або доступ до них); «вихід» (досягнуті результати, які вимірюються показниками продуктивності). Формат впливу інших структурних елементів на об'єкт управління, їх взаємозв'язки та сукупна взаємодія базуються саме на цих двох вихідних пунктах, співставлення яких дає змогу оцінити та порівняти ступінь досягнення результатів відповідно до визначених цілей. Обґрунтовано, що в сучасних реаліях економіки України ефективність функціонування системи управління продуктивністю підприємств детермінована чинниками: якісними параметрами структурних складових системи; адекватним вибором і реалізацією сукупності принципів, критеріїв, стилів, методів і механізмів управління; взаємодією суб'єктів управління (інститутів держави, підприємництва, громадських об'єднань); забезпеченням різними видами ресурсів, їх ефективним і раціональним використанням; моніторингом, оцінюванням досягнутих результатів (на «виході»), оперативним контролем і корегуванням цілей (на «вході»).

При проведенні теоретичних досліджень встановлено, що підходи до оцінки

продуктивності та показники, якими її вимірюють, є предметом численних дискусій, що постійно ведуться серед економістів-науковців. Вітчизняні, зарубіжні вчені та дослідники пропонують різні моделі, методи вимірювання продуктивності підприємств, відповідні системи показників, характерними рисами яких є недостатня визначеність, сформованість і науково-теоретична обґрунтованість. Аргументовано, що відсутність загальноприйнятого підходу до вимірювання продуктивності підприємства, уніфікованого переліку показників, єдиної шкали їх розрахунку не лише негативно позначається на оцінці даного поняття на мікрорівні, але є недоліком в управлінні продуктивністю підприємств при плануванні, моніторингу, контролі тощо.

У другому розділі – **«Аналіз визначальних чинників, що впливають на продуктивність підприємств споживчої кооперації»** – здійснено аналіз факторів, що впливають на продуктивність підприємств, проаналізовано передумови, структуру та теоретично обґрунтовано динамічні зміни продуктивності споживчої кооперації України; проведено оцінювання продуктивності підприємств споживчої кооперації.

У дисертації доведено, що на параметри продуктивності підприємства впливають фактори мінливого середовища, що зумовило потребу в ґрунтовному їх аналізі. На основі узагальнення наукових джерел фактори, що впливають на продуктивність підприємства за їх специфікою і масштабами поширення виокремлено в ендогенні (внутрішні, що існують у мікросередовищі підприємства) та екзогенні (зовнішні, які існують у його макросередовищі). До екзогенних віднесено і проаналізовано такі фактори, як: політичний, глобалізаційний, економічний, соціально-демографічний, науково-технологічний, екологічно-енергетичний, правовий та ін. Ендогенними факторами визначено забезпечення енергетичними, інформаційними, кадровими, іншими видами ресурсів, управління та розділено їх на стійкі (обладнання, технології, сировина та енергетичні ресурси) і нестійкі (людський ресурс, стиль і методи управління, організаційні системи). Показано, що можливості впливу з боку управлінців на екзогенні фактори є обмеженими, на ендогенні – значно ширшими. Обґрунтовано тісний взаємозв'язок між екзогенними і ендогенними факторами, підтверджено необхідність у цілісному, комплексному підході до їх аналізу. Встановлено, що класифікація факторів продуктивності підприємств потребує регулярного осучаснення через внесення відповідних змін і доповнень.

У роботі з'ясовано, що проблема підвищення продуктивності споживчої кооперації України постала ще в 1930-х рр. у сільській торгівлі при заготівлі сільгосппродуктів і сировини та є актуальною в умовах сьогодення. На початку 1990-х рр. у перехідний до ринку період Укркоопспілка мала конкурентні переваги – достатній для адаптації до ринкових умов комплекс ресурсів, розвинену територіальну господарську інфраструктуру на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Утім, за роки незалежності України ці переваги частково втрачено: матеріально-ресурсну базу деформовано, цілісність територіальної структури системи споживчої кооперації зруйновано, загострюються регіональні проблеми. Визначено, що вирішення проблеми підвищення продуктивності підприємств споживчої кооперації України пов'язане з їх адаптацією до умов ринку,

осучасненням управління, запровадженням у практику маркетингу, інших ефективних прийомів і методів організації господарської діяльності.

Підприємства споживчої кооперації України здійснюють господарську діяльність у понад 30-ти галузях економіки (виробництва, торгівлі, будівництва, транспорту, громадського харчування та заготівлі). На основі результатів аналізу статистичних даних зроблено такі висновки: основні засоби та частку трудових ресурсів Укркоопспілки зосереджено в основному в галузі торгівлі (майже $\frac{2}{3}$ загального потенціалу); торгівля і виробництво є основними галузями у формуванні валового доходу підприємств споживчої кооперації; віддача ресурсного потенціалу кожної галузі контрастує, адже дотепер не всім підприємствам вдалося переорієнтуватися на практику маркетингу, бізнес-планування, сучасних методів, форм управління й організації господарської діяльності.

Встановлено, що продуктивність підприємств споживчої кооперації змінюється, однак не має тенденції до зростання, хоча обсяги отриманих доходів збільшуються. Неефективне управління використанням основного капіталу з надлишковими обсягами є основним джерелом збитків підприємств споживчої кооперації, які неефективно використовують наявну матеріально-технічну базу (торговельні площі, технологічні лінії, обладнання), що спричиняє зростання витрат на її збереження й утримання, зниження конкурентоспроможності на ринку. Негативними чинниками продуктивності підприємств споживчої кооперації є зношеність основних засобів, нівелювання інновацій, втрата ринків збуту, низька мотивація праці та відтік кваліфікованих кадрів.

Для оцінки продуктивності підприємств споживчої кооперації автором аргументовано доцільність проведення дослідження господарської діяльності підприємств Спілки споживчих товариств Рівненської області, яка входить до складу Укркоопспілки та здійснює підприємницьку діяльність у галузях торгівлі, виробництва, ресторанного господарства, заготівлі та надання платних послуг. Унаслідок проведення аналізу виявлено мінімальні зміни в структурі Спілки споживчих товариств Рівненської області впродовж 2005-2014 рр.: кількість райкоопзаготпромів зменшилась на 3 одиниці, а гуртово-роздрібних підприємств – на одиницю.

Результати аналізу базових статистичних показників, які характеризують продуктивність підприємств Спілки споживчих товариств Рівненської області, свідчать про виразну та стійку тенденцію до зростання їх доходів у 2005-2012 рр., що пояснюється збільшенням обсягів реалізації товарів та надання послуг, і значним спадом у 2013-2014 рр.

Встановлено, що підходи до ведення господарської діяльності підприємств споживчої кооперації, управління ними в умовах ринку є не завжди економічно обґрунтованими та виправданими. На основі результатів проведеного автором оцінювання продуктивності галузей господарської діяльності підприємств Спілки споживчих товариств Рівненської області за 2006-2014 рр. визначено прогнозні показники для кожної з галузей на 2015-2016 рр.

На рис. 2 зображено результат математичного моделювання та прогноз продуктивності економічної діяльності Спілки споживчих товариств Рівненської області в цілому.

Рис. 2. Моделювання продуктивності діяльності підприємств Співки споживчих товариств Рівненської області

Для розрахунку показника продуктивності було застосовано методику, ключовими етапами якої є такі:

- обрахунок фактичного показника продуктивності економічної діяльності в цілому та для окремих галузей впродовж досліджуваного періоду;
- обґрунтування типу апроксимуючої функції;
- побудова апроксимуючих функцій для продуктивності економічної діяльності підприємств Співки споживчих товариств Рівненської області в цілому та для окремих галузей.

Виходячи з динаміки статистичних даних, автором обґрунтовано вибір апроксимуючої функції з класу логістичних функцій експоненціального типу. Дані функції дають змогу моделювати перехідні процеси, які відбуваються в сучасній економіці України і відображають перехід економічної системи з одного стаціонарного стану в інший.

Перехідна логістична функція експоненціального типу має вигляд (1):

$$P = P_1 + \frac{2(P_0 - P_1)}{1 + \exp[a(t - t_0)^4]}, \quad (1)$$

де P – показник продуктивності;

P_0 – початкова продуктивність;

P_1 – кінцева продуктивність;

a – коефіцієнт швидкості переходу;

t – значення часу;

t_0 – параметр, який описує інерцію перехідних процесів.

Значення параметрів моделі було отримано шляхом мінімізації середньоквадратичного відхилення методом Левенберга-Марквардта з використанням

середовища «MathCad 14.0»: $P_0 = 1,104$; $P_1 = 1,045$; $a = 0,1$; $t_0 = 1,6$.

Аналіз моделі дає змогу стверджувати, що основні перехідні процеси в Спільці споживчих товариств Рівненської області відбувалися впродовж 2007-2010 рр. Використовуючи модель (1), побудовано прогноз продуктивності економічної діяльності Спільки споживчих товариств Рівненської області в цілому на наступні 2 роки, що передбачає стабільну продуктивність економічної діяльності на рівні $P_1 = 1,045$.

На основі результатів зроблених розрахунків продуктивності галузей діяльності Спільки споживчих товариств Рівненської області аргументовано, що її продуктивність залежить не лише від доходів, а й від витрат. Доведено важливість визначення оптимального балансу між доходами і витратами, що буде забезпечувати підтримку та підвищення продуктивності підприємств і ефективність системи споживчої кооперації. З метою підвищення продуктивності підприємств споживчої кооперації потрібно чітко визначити та послідовно виконувати відповідні управлінські функції, ефективно управляти використанням наявних ресурсів, оптимізувати витрати, здійснити автоматизацію управлінських процесів, запровадити фінансовий менеджмент.

У третьому розділі – **«Пріоритетні напрями вдосконалення системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації»** – визначено та обґрунтовано пріоритетні напрями вдосконалення системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації; розкрито інформаційне забезпечення як передумову вдосконалення управління продуктивністю.

Базуючись на доведеному у дисертаційній роботі твердженні, що в умовах сучасної економіки ефективність господарської діяльності підприємств споживчої кооперації детермінована продуктивністю, автором зроблено акцент на невідкладній потребі в удосконаленні управління продуктивністю. Доведено, що модернізація управління є імперативом підвищення продуктивності підприємства. У цьому контексті визначено та обґрунтовано пріоритетні напрями удосконалення управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації, а саме: економічний – управління енергетично-матеріальними ресурсами, управління інноваціями та технологіями, фінансовий менеджмент; організаційний – управління людськими ресурсами, модернізація управління, інформаційне забезпечення.

Акцентовано увагу на тому, що управління енергетично-матеріальними ресурсами, яке має базуватися на розробленні та здійсненні енергозберігаючої політики, впровадженні сучасних технологій, ефективному і раціональному використанні сировини, матеріалів та енергетичних ресурсів, є ключовою складовою економічного напрямку удосконалення управління, зорієнтованого на підвищення продуктивності підприємств споживчої кооперації.

Розроблено шкалу достатньої продуктивності підприємства, яка характеризує стан збереження належного запасу фінансової міцності, покриття операційною системою сукупних витрат і обчислюється як різниця між обсягами реалізації продукції та точкою беззбитковості. Визначено межі шкали достатньої продуктивності підприємства: верхня межа встановлює максимальну продуктивність, нижня – точку беззбитковості, вище від якої розташована зона

прибутків, нижче – зона збитків. Запропоновано вимірювати ефективність використання ресурсів підприємства за розробленою шкалою.

Аргументовано важливість виробничо-комерційного циклу у підвищенні продуктивності підприємства, компонентами якого є нормування часу виготовлення продукції чи надання послуги, виробничих витрат тощо та їх співставлення з обсягами коштів, отриманих від реалізації продукції, надання послуг та ін. Показано, що управління, яке характеризується неекономним витрачанням ресурсів та енергоносіїв, недоліками в процесі планування, організації виробництва продукції чи наданні послуг або в зберіганні сировини, виробленої продукції, негативно впливає на продуктивність підприємства. Виявлено, що управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації є несистемним. Розроблено концептуальну модель його вдосконалення, де враховано екзогенні фактори (політичний, економічний, правовий, еколого-енергетичний, науково-технологічний та ін.) через систему зворотного зв'язку.

Доведено важливість фінансового менеджменту, управління інноваціями та технологіями в удосконаленні продуктивності підприємств. На основі результатів здійсненого «SWOT-аналізу» підприємств споживчої кооперації обґрунтовано доцільність застосування цього методу стратегічного планування для удосконалення управління продуктивністю підприємств. Визначено, що важливим чинником підвищення продуктивності підприємств є ефективне управління людськими ресурсами, яке має базуватися на політиці оптимізації витрат на утримання персоналу. Актуалізовано питання зменшення податкового навантаження, дерегулювання підприємницької діяльності.

У дослідженні акцентовано увагу на тому, що інформаційне забезпечення, яке дає змогу ідентифікувати, оцінити, обліковувати, контролювати, стимулювати, прогнозувати продуктивність за відповідними показниками, має важливе значення для здійснення ефективного управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації та є передумовою удосконалення такого управління в умовах сучасної економіки. В цьому контексті розроблено його концептуальну модель (рис. 3), яка базується на сукупності складових, джерел інформації, зв'язків між ними, алгоритмі дій. Модель формалізовано у вигляді функції (2):

$$F_t = f(S_t; G_t; E_t; C_t), \quad (2)$$

де F_t – оцінка управління продуктивністю Спільки споживчих товариств Рівненської області;

S_t – інформаційні ресурси, запаси статистичної інформації, інформаційний потенціал та запас знань;

G_t – інформаційні ресурси галузі (підприємств галузі);

E_t – фактична діяльність, прийняті управлінські рішення;

C_t – показники продуктивності споживчої кооперації (галузей, підприємств);

t – визначений проміжок часу діяльності системи, період.

Рис. 3. Концептуальна модель інформаційного забезпечення системи управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації Рівненської області

Запропонована модель, яка дає змогу визначати продуктивність галузей, підприємств, ефективність використання ними наявних ресурсів тощо, сприятиме розв'язанню низки суперечностей, які виникають в процесі управління продуктивністю підприємства, підвищенню результатів його економіко-господарської діяльності. Передбачається, що використання управлінцями цієї моделі дасть змогу покращити процес розроблення, прийняття та реалізації управлінських рішень, ефективного здійснення моніторингу та оцінювання продуктивності підприємства за низкою показників.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі проведеного узагальнення, наукового обґрунтування та аналізу теоретичних і методичних підходів вирішено наукове завдання з удосконалення управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації. Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки:

1. Результати теоретичного дослідження дають підстави констатувати, що управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації розглядається вітчизняними економістами в наукових джерелах поверхнево (в окремих аспектах). В економічній науці нині немає цілісного та комплексного дослідження за цією тематикою. Виявлено, що теоретична база з управління продуктивністю підприємств – недостатньо розроблена, а підходи до вимірювання не мають належного теоретико-методичного обґрунтування.

Здійснено термінологічний аналіз, на основі якого встановлено відмінності в наукових підходах до трактування продуктивності, нечіткість в розумінні її сутності, яка в багатьох випадках помилково уподібнюється з термінами «ефективність» і «результативність». Уточнено сутність таких понять, як: «результативність» (кількісний показник, що вимірює фактично досягнуті визначені цілі та дає змогу порівняти їх із запланованими або прогнозованими), «ефективність» (співвідношення доходу на одиницю затраченого підприємством ресурсу), «продуктивність» (співвідношення показника результативності до використаних ресурсів, витрат або показник, що показує, скільки припадає доходу на одиницю витрат).

2. Розкрито сутність управління продуктивністю підприємств, зокрема через управлінські функції, дії, які спрямовано на підтримання або підвищення продуктивності підприємств. Управління продуктивністю визначено як виконання суб'єктами управління відповідних функцій (планування, організації виконання, здійснення моніторингу, контролю, коректування тощо), постійного цілеспрямованого управлінського впливу на співвідношення результатів і витрат з метою забезпечення рівного або вищого за конкурентів рівня продуктивності з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, умов ринкової економіки та ефективних управлінських рішень. Проаналізовано базові підходи до управління продуктивністю підприємств (функціональний, системний і процесний).

Запропоновано авторську модель системи управління продуктивністю підприємств, базовими складовими якої є «вхід» (цілі, ресурси), «вихід» (результати), суб'єкти, принципи, критерії, механізми, стиль і методи управління продуктивністю та показано взаємозв'язки між ними.

3. Узагальнено підходи до вимірювання продуктивності підприємств та

показників, які наявні у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, виявлено недостатню їх науково-методичну обґрунтованість. З'ясовано, що відсутність загальноприйнятого переліку показників, системи їх розрахунку та уніфікованого підходу до вимірювання продуктивності унеможливорює встановлення єдиної шкали її оцінки та знижує ефективність здійснення управління продуктивністю на підприємствах.

4. Визначено, що на мікро- та макрорівнях економіки впливають різні фактори, нівелювання управліннями яких негативно відображається на продуктивності підприємств. Сучасні фактори, які впливають на продуктивність підприємств, виокремлено в екзогенні (політичний, економічний, глобалізація, соціально-демографічний, науково-технологічний, екологічно-енергетичний, правовий та ін.) та ендогенні (забезпечення енергетичними, інформаційними, кадровими та іншими видами ресурсів, управління та ін.). Аргументовано прийнятність групування внутрішніх факторів продуктивності підприємств на стійкі (обладнання, технології, сировина та енергетичні ресурси) і нестійкі (людський ресурс, стиль і методи управління, організаційні системи та процедури роботи) для їх дослідження в дисертації.

5. Виявлено, що Укркоопспілка має розвинену інфраструктуру, ресурсну, матеріально-технічну базу та здійснює господарську діяльність на загальнодержавному, регіональному (22 облспоживспілки, понад 360 споживспілок і товариств) і місцевому (понад 1680 споживчих товариств) рівнях у приблизно 30 галузях економіки. Основними видами діяльності є торгівля, виробництво, транспорт, громадське харчування та заготівля. Аналіз структури Укркоопспілки показав, що продуктивність підприємств залежить значною мірою від розвитку трудових ресурсів (праці), основного капіталу та використання матеріальних ресурсів. Визначено, що впродовж останніх років продуктивність підприємств системи споживчої кооперації України не має виразної тенденції до зростання, незважаючи на збільшення обсягів отриманих доходів, що пояснюється зростанням розміру здійснених витрат, низькою ефективністю використання основного капіталу, зношеністю основних засобів, нівелюванням інновацій, неефективним менеджментом, втратою ринків збуту, банкрутством, низькою мотивацією праці, неефективною роботою кадрових служб, відтоком кваліфікованих кадрів.

6. Результати аналізу статистичних даних свідчать про те, що в 2005-2014 рр. зміни в структурі Спілки споживчих товариств Рівненської області, яка входить до складу Укркоопспілки, є незначними, що вказує на певний рівень конкурентоспроможності її підприємств на ринку. Дані аналізу господарської діяльності підприємств Спілки споживчих товариств Рівненської області за досліджуваний період дають підстави констатувати про позитивну динаміку їх продуктивності в цілому. Це досягнуто за рахунок раціонального використання обігового капіталу торговельних підприємств, освоєння нововведених об'єктів і збереження фінансової стійкості кооперативних підприємств. Виявлено помірні зростання і спади продуктивності підприємств і галузей Спілки споживчих товариств Рівненської області, доведено закономірність таких «хвилеподібних коливань». Розроблено схему прогнозування продуктивності торгівлі (провідної галузі), визначено залежність цього показника від витрат і доходів за допомогою коефіцієнта кореляції.

Обґрунтовано, що продуктивність Спілки споживчих товариств Рівненської області залежить здебільшого від її витрат, а не від доходів. Вказано, що спрямованість керівництва підприємств споживчої кооперації на екстенсивне нарощування показників доходів з метою підвищення продуктивності підприємств розглядається в сучасних реаліях економіки неефективним. Запропоновано визначати оптимальний баланс між доходами і витратами, що буде забезпечувати підтримку та підвищення продуктивності підприємств, ефективність системи споживчої кооперації в цілому.

7. Доведено потребу в удосконаленні управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації, а його парадигмою визначено модернізацію, осучаснення підходів до такого управління. Сформульовано та обґрунтовано напрями вдосконалення управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації, пріоритетними з яких є економічний (удосконалення управління енергетично-матеріальними ресурсами, ефективний фінансовий менеджмент, акцентування на управлінні інноваціями та технологіями) та організаційний (покращення інформаційного забезпечення, управління людськими ресурсами, осучаснення управління підприємством у цілому).

Встановлено, що продуктивність підприємств детерміновано раціональним використанням енергетично-матеріальних ресурсів, ефективним виробничо-комерційним циклом. Розроблено шкалу достатньої продуктивності підприємства, верхня межа якої встановлює максимальну продуктивність, нижня – точку беззбитковості, вище від якої розташована зона прибутків, нижче – зона збитків, за допомогою якої запропоновано вимірювати ефективність використання ресурсів підприємства. В контексті підвищення ефективності управління продуктивністю запропоновано здійснювати «SWOT-аналіз» підприємства, визначати його внутрішні переваги і недоліки, позитивний та негативний впливи зовнішнього середовища у формі можливостей і загроз. Розроблено концептуальну модель удосконалення управління продуктивністю підприємств, що базується на врахуванні впливу екзогенних факторів через систему зворотного зв'язку.

8. Визначено, що в умовах сучасної економіки інформаційне забезпечення є передумовою удосконалення управління продуктивністю підприємств. Доведено, що на всіх рівнях системи споживчої кооперації невідкладним завданням є перехід від застарілого «паперового» методу зберігання, оброблення інформаційних ресурсів та обміну ними до широкого впровадження сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ), спеціалізованих автоматизованих інформаційних систем (АІС) та їх застосування в управлінській практиці, бізнес-процесах і господарській діяльності підприємств у цілому. Акцентовано увагу на тому, що це завдання має бути віднесено до пріоритетів державної політики інформатизації. Звернуто увагу на важливість показників, за якими ведеться поточний облік, здійснюється оцінка запланованих результатів, моніторинг продуктивності підприємства, а також на методику їх обрахунку та особливості застосування.

Розроблено концептуальну модель інформаційного забезпечення системи управління продуктивністю підприємств, що побудована на сукупності взаємопов'язаних складових, визначеному алгоритмі послідовних правил і дій, виконання яких сприятиме підтриманню та підвищенню рівня продуктивності підприємств в реаліях сьогодення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Шпотюк Л. С. Основні аспекти дослідження проблеми управління продуктивністю організації / Л.С. Шпотюк // Вісник Львівської комерційної академії. – Серія економічна. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2005. – Вип. 17. – С. 260–263 (0,24 д.а).
2. Шпотюк Л. С. Суть продуктивності організації / Л. С. Шпотюк // Фінансова система України: Зб. наук. праць. – Острог : Вид-во НаУ «Острозька академія», 2006. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 462–467 (0,36 д.а).
3. Веретін Л. С. Підходи до управління продуктивністю в організації / Л. С. Веретін // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: Зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 2 (58). Серія «Економіка». – С. 20–27 (0,48 д.а).
4. Веретін Л. С. Продуктивність торгівельної діяльності споживчої кооперації регіону: сучасні тенденції та напрями вдосконалення / Л. С. Веретін // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Зб. наук. праць. – 2013. – Вип. XIX (№ 3). – К. : СЕУ / Рівне, НУВГП. – С. 72–80 (0,54 д.а).
5. Веретін Л. С. Удосконалення – ключова компонента в процесі управління продуктивністю в Японії / Л. С. Веретін, І.Л. Брітченко // Менеджер: Зб. наук. праць ДонДУУ. – 2013. – № 4 (66). – С. 147–152. *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано критерії оцінки продуктивності в економічній діяльності підприємств, визначено, проілюстровано та проаналізовано етапи циклу управління продуктивністю підприємств Японії, виокремлено та охарактеризовано базові принципи удосконалення продуктивності в цій країні* (0,42 д.а., особисто автора – 0,36 д.а.).
6. Веретін Л. С. Інформаційне забезпечення як одна із передумов управління продуктивністю підприємства: [Електронний ресурс] / Л. С. Веретін // Ефективна економіка [Електронне наукове фахове видання ДДДАЕУ]. – 2015. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua> (0,54 д.а).

Публікації у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних та у наукових періодичних виданнях інших держав

7. Veretin L. S. Improvements as key component in a productivity management process / L. S. Veretin // Nauka i Studia. Ekonomiczne nauki. – No. 1 (132). – 2015. – P. 47–51 (0,30 д.а).

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Шпотюк Л. С. Управління підприємствами споживчої кооперації за критерієм «продуктивності» / Л. С. Шпотюк // Реформування фінансово-кредитної системи і стимулювання економічного зростання: Матеріали міжнар. наук.-практ.

конф. (4-5 черв. 2004 р.). – Луцьк : «Вежа», 2004. – С. 115–116 (0,14 д.а).

9. Шпотюк Л. С. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на продуктивність підприємства / Л. С. Шпотюк // Науковий потенціал світу'2004: Матеріали першої міжнар. наук.-практ. конф. (1-15 листоп. 2004 р.). – Дніпропетровськ : «Наука і освіта», 2004. – С. 83–85 (0,16 д.а).

10. Веретін Л. С. Виробничий потенціал в контексті управління продуктивністю організацій / Л. С. Веретін // Фінансово-економічні проблеми розвитку України в умовах ринку: Матеріали доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. (21 груд. 2007 р.) – Рівне : РІ ВМУРоЛ «Україна», 2007. – С. 10–13 (0,16 д.а).

11. Веретін Л. С. Продуктивність організації як об'єкт управління / Л. С. Веретін // Проблеми розвитку соціально-економічних систем: підприємництво, глобалізація, економічне зростання: Матеріали І регіон. міжвузівської наук.-практ. конф. (16 груд. 2010 р.) / [ред. М. В. Мних та ін.]. – Вип. І. – К. : Вид-во ун-ту «Україна», 2010. – С. 108–109 (0,14 д.а).

12. Веретін Л. С. Управління продуктивністю організації як вектор сучасних економічних реформ в Україні / Л. С. Веретін // Політика корпоративної соціальної відповідальності в контексті сталого соціально-економічного розвитку: Матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. (5-6 груд. 2013 р.). – Донецьк : ДонДУУ, 2013. – С. 41–43 (0,18 д.а).

13. Веретін Л. С. Продуктивність – ключова компонента ефективного управління / Л. С. Веретін // Економіка знань: Матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. «Наука і бізнес» (9-10 лют. 2015 р.). – Дніпропетровськ, NOOSPHERE, 2015. – С. 112–113 (0,14 д.а).

АНОТАЦІЯ

Веретін Л. С. Управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне, 2015.

У дисертації поглиблено теоретико-методичні підходи до управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації, на основі чого визначено та обґрунтовано економічний і організаційний напрями його удосконалення. Крізь призму економічної науки розкрито сутність управління продуктивністю.

Розроблено модель системи управління продуктивністю підприємств та алгоритм процесу модернізації такого управління. Обґрунтовано методичний підхід до конструювання системи показників управління продуктивністю підприємств. Класифіковано та розкрито фактори, що впливають на продуктивність підприємств. Узагальнено підходи до управління продуктивністю підприємства. Доведено потребу в здійсненні управління продуктивністю підприємств споживчої кооперації на базі результатів «SWOT-аналізу» та в застосуванні в управлінні продуктивністю підприємств інформаційно-комунікативних технологій, спеціалізованих автоматизованих інформаційних систем. Запропоновано концептуальну модель

інформаційного забезпечення системи управління продуктивністю підприємств.

Ключові слова: продуктивність, управління, споживча кооперація, система, підприємство, удосконалення, модернізація, показники, інформаційне забезпечення.

АННОТАЦИЯ

Веретин Л. С. Управление производительностью предприятий потребительской кооперации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Ровно, 2015.

В диссертации углублены теоретико-методические подходы к управлению производительностью предприятий потребительской кооперации, на базе чего определены и обоснованы экономическое и организационное направления его совершенствования. Раскрыта сущность управления производительностью.

Разработана модель системы управления производительностью предприятий и алгоритм процесса модернизации такого управления. Обоснован методический подход к конструированию системы показателей управления производительностью предприятий. Классифицированы и раскрыты факторы, влияющие на производительность предприятий. Обобщены подходы к управлению производительностью предприятия. Доказана потребность в управлении производительностью предприятий потребительской кооперации на базе результатов «SWOT-анализа» и в применении современных информационно-коммуникативных технологий, специализированных автоматизированных информационных систем. Разработана концептуальная модель информационного обеспечения управления производительностью предприятий.

Ключевые слова: производительность, управление, потребительская кооперация, система, предприятие, совершенствование, модернизация, показатели, информационное обеспечение.

ANNOTATION

Veretin L.S. Productivity Management of Consumer's Co-operation Enterprises. – Printed as Manuscript.

The thesis for a scientific degree of the Candidate of Economic sciences, specialty 08.00.04 – Economics and Enterprises Management (by economic activities). – National University of Water Management and Nature Resource Use, Rivne, 2015.

In the dissertation, theoretical and methodological approaches to performance management of Consumers' Cooperatives (enterprises) have been deepened. The author's system model of performance management in enterprises that is based on such key components as 'input' (goals, resources), 'output' (productivity, results), the actors, the principles, criteria and mechanisms, the methods of to management, is submitted. Links between the model's components are examined and grounded. Based on the dissertation research findings, the conceptual model for improvement of performance management in enterprises is worked out. A core component of the model is the feedback system that

enables managers to monitor and evaluate productivity by its parameters, quickly identify and adequately respond to the impact of exogenous factors (political, economic, legal, technological, energy and ecological etc.), as well as changes in unsteady environment.

It was revealed that economists and researchers applied a variety of approaches, methods and sets of indicators to measuring of performance management in enterprises, which are characterized by insufficient theoretical and scientific validity. It was stressed that the absence of a generally accepted list of indicators, systems of calculation, and unified approach to measuring of productivity in enterprises affects on performance management. The scheme for forecasting of productivity in enterprise that is based on the coefficient of correlation between the indexes of costs and revenues is developed and submitted. It is shown that the productivity of consumer cooperatives depends mostly on its expenditure.

Based on the dissertation research findings, the priority directions on improvement of performance management in Consumers' Cooperatives are defined and separated into the economic and organizational groups. The economic priority, which is composed of energy resources and raw materials management, effective financial management, innovation and technology management, as well as organizational priority compounded of better information support, human resource management, and modernizing business management in general, have been justified.

Through the prism of economics the essence of and approaches to performance management have been disclosed. The system model of performance management in enterprises and algorithm for its modernization are developed. The methodological approach to designing of scorecard for performance management of enterprises is grounded. The factors affecting productivity of enterprises are classified into external (political, economic, globalization, socio-demographic, scientific, technological, environmental, legal, etc.) and internal (energy supply, information support, resource management, financial management etc.). The functional, the system and the process approaches to performance management in enterprises are justified.

The needs for performance management of Consumers' Cooperatives that is based on the SWOT-analysis results are proved and the feasibilities for its application are revealed. The urgency for modern information and computer technologies, automated information systems introducing into management practice and economic activity of enterprises are argued. A conceptual model of information support for the system of performance management in enterprises is developed and submitted. It is assumed that the model will facilitate solving problems that occur in performance management in enterprises, improve its economic results and activities.

It was determined that productivity of enterprise depends on the rational use of energy and material resources, efficient production and commercial cycle. It was developed the scale of sufficient productivity that is consisted of the upper boundary (maximum productivity) and the lower boundary (sufficient productivity or break-even point). It was proposed to measure the efficiency of resources use in enterprise by the scale. Economics' terminology was improved by entering into scientific circulation new concepts, updating terms in performance management area and clarifying of its content.

Key words: productivity, performance management, consumer cooperation, system, enterprise, improvement, modernization, indices, information support.

Підписано до друку __.__.2015 р.
Формат 148х210 мм. Обл.-вид.арк. ____.
Гарн. Таймс.
Тираж 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003.

Віддруковано з оригінал-макета в управлінні з видавничої діяльності
Національного університету водного господарства
та природокористування МОН України
33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, тел. +38 (0362) 22-10-86.